

CARDINAL REFORMS: TRADITIONS AND MODERNITY

**Дмитро Ягунов, MSc in Criminal Justice,
Заслужений юрист України**

95 ТЕЗ: ДИСПУТ ЩОДО СУТНОСТІ ТА СПРЯМОВАНOSTІ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ РЕФОРМИ (З НАГОДИ 500-РІЧЧЯ ТЕЗ ДОКТОРА МАРТИНА ЛЮТЕРА, ПРЕДСТАВЛЕНИХ У ВІТТЕНБЕРГІ РОКУ 1517-ГО)

**Dmytro Yagunov, MSc in Criminal Justice,
Honored Lawyer of Ukraine**

NINETY-FIVE THESES: DISPUTATION ON THE NATURE AND DIRECTION OF THE PENAL REFORM (TO MARK THE 500TH ANNIVERSARY OF DR. MARTIN LUTHER'S THESES PRESENTED AT WITTENBERG IN 1517)

Вступ

Остання реформа вітчизняної пенітенціарної системи є вельми суперечливою та надає багато підстав для критики. Причому будь-який критик такої реформи одразу ж ризикує поставити себе у вельми непросте й невідгдане становище.

З одного боку, є очевидним, що стара українська пенітенціарна система дійсно була та залишається закритою та консервативною, не зважаючи на певні намагання бути відкритою до реформ та втілювати такі реформи.

Тому будь-яка реформа, націлена на забезпечення більшої прозорості української в'язниці, посилення її реабілітаційного потенціалу, мінімізацію впливу субкультури на ув'язнених та персонал, мінімізацію корупції не може не сприйматися як благородна місія та необхідність в контексті такого пенітенціарного реформування.

Відтак, критик такої пенітенціарної реформи ризикує автоматично потрапити до категорії злісних реакціонерів та контрреформаторів.

Така «контрреформаторська» перспектива особисто нас не лякає в силу простої очевидності: ми не вважаємо останню реформу пенітенціарної системи України, розпочату Міністерством юстиції України, власне реформою. Принаймні станом на сьогодні у нас відсутні підстави стверджувати про зворотне.

Свого часу один німецький військовий сказав: «Німецька армія не рушить у похід, поки останній гудзик не буде пришитий до мундиру останнього гренадера». На жаль, Міністерство юстиції виступило у свій пенітенціарний похід – невідомо проти чого та/або проти кого – будучи невідготуваним. Йдеться як про людські, так і про матеріальні ресурси.

Проте головним у цьому контексті є навіть не це. Мініюст відкрив весняну пенітенціарну кампанію 2016 року за відсутності чіткої та ясної стратегії реформування. Гренадери від юстиції рушили в похід не те щоб без гудзиків – без мундирів. Реформа здійснюється за відсутності стратегії. Лише поодинокі тактичні кроки.

Саме цьому, власне, присвячені ці тези.

Тези

Заради істини щодо реалій та майбутнього пенітенціарної реформи та намагання роз'яснити їх, те, що подається нижче, буде запропоновано Міністерству юстиції Дмитром Ягуновим, доцентом, магістром соціальних наук у галузі кримінальної юстиції (MSSc in Criminal Justice), а також кандидатом наук з державного управління. Відтак просимо, щоб ті, хто може та хоче взяти участь в дискусії, зробили це письмово.

Усі збіги цих тез з «Диспутом доктора Мартіна Лютера, що стосується каяття та індульгенцій», представленого у Віттенберзі 1517 року, є випадковими.

1. Історія та міжнародний досвід пенітенціарної реформи каже нам, що ми повинні брати до уваги усі її аспекти та ретельно оцінювати економічні передумови та практичні перспективи такої реформи, щоб кримінальне покарання хоча б частково змогло досягти тих цілей, що декларуються, та які суспільство має право очікувати від застосування кримінального покарання.

2. Варто зауважити для Міністерства юстиції, що слово «пенітенціарна реформа» аж ніяк не може бути декларацією та пустим звуком, адже вона стосується долі багатьох людей – офіцерів пенітенціарної служби, засуджених, членів їх сімей, а також суспільства в цілому.

3. Слово «пенітенціарна реформа» – це не декларації, міфи, яскраві популістські гасла та численні абстрактно-порожні міністерські інтерв'ю. Це – тривала й кропітка аналітична робота, націлена, у першу чергу, на усвідомлення того, чи можна взагалі за таких умов та за таких ресурсів націлюватися та досягати задекларованих результатів щодо тотальної зміни структур та методів.

4. Тому помпезні декларації та популістські гасла, позбавлені аналітики, міжнародного досвіду, статистики, кримінологічних досліджень, які не враховують реальні життєві обставини – це лише пустий звук, що не несе імпульсу, необхідного навіть для започаткування такої реформи.

5. Міністерство юстиції вперто не хоче помічати реалій функціонування пенітенціарної системи та брати до уваги будь-які думки, крім тих, які вважаються доцільними вузькому колу осіб з вельми сумнівними інтересами.

6. Міністерство юстиції не має системного уявлення про пенітенціарну систему, що не заважає йому втілювати те, що декларується як «реформа», сумлінно ігноруючи те, чим живе в'язниця.

7. Пенітенціарна система не може так довго витримувати вочевидь дилетантські ініціативи без негативних наслідків для себе та для суспільства.

8. Є злочинним ігнорувати в процесі реформування природні закони, які характерні для будь-якої в'язниці як тотальної інституції.

9. Лише невмотивована та незрозуміла зміна організаційних структур та більш ніж незграбне використання зарубіжної термінології аж ніяк не може називатися пенітенціарною реформою.

10. Відтак не робить честі високим посадовцям використовувати те, про що вони нерідко не мають уявлення.

11. Плевели цієї реформи – це те, що потрібно руйнувати все лише на підставі приклеєних ярликів з «гулагівського минулого» та не менш негативно-яскравих ярликів з сумнівного «європейського досвіду», який є сумнівним в силу його недослідженості в мірі, потрібній для здійснення реформ, тим більше коли зі справжнім європейським досвідом ці міністерські гасла не мають нічого спільного.

12. Є неприпустимим заявляти про тотальну корумпованість пенітенціарної системи, забуваючи, що Міністерство юстиції і до цієї «реформи» тривалий час фактично адмініструвало пенітенціарну систему, формуючи кримінально-виконавчу політику у цій країні.

13. Все, що є нечесним, не може бути праведним. Відтак є нечесним та вкрай несприятливим перекладати свою провину за тотальну корупцію у пенітенціарній системі на осіб, які або є непричетними, або на тих, чия відповідальність не доведена згідно із законом

14. Недосконала пенітенціарна реформа вже сьогодні створює великі проблеми та несе великі загрози для суспільства та самої пенітенціарної системи, і ці проблеми та загрози є набагато більшими навіть за задекларовані (проте аж ніяк не реальні) успіхи «реформи».

15. Негативні наслідки такої «реформи» вже сьогодні є очевидними настільки, що покладає обов'язок на команду наступного Міністра юстиції готуватися до докорінного реформування після «докорінного реформування».

16. Уявляється, що Міністерство юстиції та пенітенціарна реформа так само є різними, як різними є відчай та безтурботність.

17. Уявляється, що так відстань між цими категоріями – безмежна.

18. Уявляється, що не доведено ані розумними підставами, ані усталеними принципами розбудови пенітенціарних систем, що Міністерство юстиції насправді намагається реформувати пенітенціарну систему.

19. Уявляється, що міністерські єпископи та їх комісари перебувають у стані віри у свою непогрішність, хоча ми переконані у протилежному.

20. Адже міністерські єпископи, розпочинаючи «пенітенціарну реформу», навіть аж ніяк не передбачали, у якій спосіб така «пенітенціарна реформа» буде дійсно запроваджуватися.

21. Відтак помиляються ті проповідники «пенітенціарної реформи», які пояснюють, що завдяки міністерським деклараціям пенітенціарна система дійсно реформується.

22. Адже реформування має переслідувати реальні та водночас добрі цілі, а не декларації та гасла.

23. Може комусь і може бути по силам реформувати пенітенціарну систему, проте аж ніяк не цим людям.

24. Відповідно, більшу частину мирян вводять в оману цими «новими» та «європейськими» обіцянками про пенітенціарну реформу, які насправді не мають нічого спільного з високими європейськими ідеалами.

25. Варто пам'ятати, що яку владу керівництво Міністерства юстиції має над пенітенціарною системою, таку й всякий керівник пенітенціарної установи у своєму приході.

26. Керівництво дуже добре діє, коли намагається реформувати пенітенціарну систему.

27. Проте одразу ж як тільки монета задзвенить, добрі думки вилітають.

28. Воістину, дзвін золота здатний збільшити лише прибуток та користолобство, між тим справжня реформа вимагає щирого бажання.

29. Хто знає, чи дійсно усі пенітенціарні офіцери бажають реформувати систему у спосіб, як це робить Міністерство юстиції.

30. Ніхто не може бути переконаним у справжності намірів міністерських єпископів щодо реформування системи.

31. В Міністерстві юстиції рідко можна зустріти особу, яка найвищою мірою хоче це робити.

32. Можна піддати осуду тих мирян, які увірували, що завдяки цій «пенітенціарній реформі» національна пенітенціарна система буде дійсно реформована.

33. Особливо остерігайтеся тих заблукалих мирян, які нерозумно вірять, що ролики на YouTube каналах від міністерського керівництва про пенітенціарну реформу – це безцінний скарб.

34. Адже їх благодать звернена лише на власний піар.

35. Не по-реформаторськи проповідують ті міністерські єпископи, які повчають, що для проведення пенітенціарної реформи не потрібно аналітики, чіткої й зрозумілої статистики та прозорості.

36. Всякий істинно віруючий в успіх справжньої пенітенціарної реформи повинен зберігати ясний розум навіть під впливом міністерської пропаганди.

37. Варто пам'ятати, що кожен істинно віруючий в успіх пенітенціарної реформи може сприяти справжньому пенітенціарному реформуванню навіть без участі у театралізованих міністерських заходах.

38. З іншого боку, навіть такими заходами мирянам не варто нехтувати, адже вони є чудовими лицедійними виставами для покращення настрою.

39. Непосильним тягарем стало для окремих мислителів, дослідників та вчених вихвалити перед народом одночасно і спрямованість цієї «пенітенціарної реформи», і щирість «реформаторських» намірів.

40. Істинна реформа шукає та любить труднощі, проте поверховість такого міністерського «реформування» послаблює цю любов.

41. Обачно варто розповсюджувати тези міністерського керівництва щодо пенітенціарної реформи, щоб народ не зрозумів невірною, начебто вони є найголовнішим за усі інші справи благодіяння.

42. Маємо вчити усіх мирян: як переконливо свідчить перебіг такого «пенітенціарного реформування», міністерське керівництво не вважає пенітенціарну реформу навіть в малому ступені порівнянною з ділами милосердя.

43. Маємо вчити усіх мирян: особа, яка має власну обґрунтовану критичну думку з приводу такого «пенітенціарного реформування» вчиняє краще, аніж та, яка потакає цьому «реформуванню».

44. Бо справами примножується благодать, а пенітенціарна система стає кращою; за допомогою же пустих гасел, декларацій та YouTube роликів вона не стає кращою, але лише ухиляється від справжнього реформування.

45. Маємо вчити усіх мирян: той, хто має обґрунтовані критичні думки на предмет пенітенціарного реформування, але не виказує їх, вчиняє недобре.

46. Маємо вчити усіх мирян: театральні вистави від Мінюсту в YouTube – справа добровільна, а не примусова.

47. Проте водночас маємо вчити усіх мирян: якщо вони не мають власних критичних думок на предмет пенітенціарного реформування, то театральні вистави від Мінюсту в YouTube не можна їм дивитися у жодному разі.

48. Маємо вчити усіх мирян: театральні міністерські ролики в мережі YouTube є вельми шкідливими, адже вони примушують широку аудиторію втрачати зв'язок з реальністю.

49. Маємо вчити усіх мирян: треба методично привчати міністерських єпископів та їх комісарів до думки, що для справжнього керівництва набагато більш важливим є не прибуток від пенітенціарної системи, а справжня пенітенціарна реформа.

50. Маємо вчити усіх мирян: якщо керівництво Міністерства юстиції дізнається про зловживання своїх підлеглих, то воно мало б краще спалити дотла свої сучасні приміщення, аніж зводити їх зі шкіри, м'яса і кісток своїх овець.

51. Маємо вчити усіх мирян: керівництво Міністерства юстиції має навіть продати свої сучасні приміщення та віддати гроші багатьом з тих, у кого гроші шахрайським шляхом виманили міністерські продавці індульгенцій.

52. Марно мати надію на успіх реформування через таку реформу, навіть якщо керівництво Міністерства юстиції та його комісари наповнять YouTube новими роликами.

53. Справжні вороги прав людини та реформи суть ті, хто заради власної вигоди не хочуть чути про реальний стан справ та наказують, щоб справжня реформа припинилася як в центрі, так і на місцях.

54. Шкода завдається ідеї пенітенціарного реформування, якщо уся діяльність спрямована на власний порожній піар.

55. Яскраві рекламні презентації – це дрібниці та нісенітниця, проте міністерські комісари їх підносять як велике благо.

56. Матеріальні скарби єпископів та комісарів Міністерства юстиції – і не названі достатньою мірою, і невідомі суспільству, навіть беручи до уваги електронні декларації.

57. Адже багато хто з проповідників цієї «пенітенціарної реформи» не дуже завзято роздають блага тим, хто їх потребує, проте здебільшого їх відбирають.

58. Тому немає блага в такій «реформі».

59. Цінність пенітенціарної реформи – це дійне та поступове покращення для усіх акторів пенітенціарної системи з оглядом на об'єктивність, витримані часом кримінологічні закони та очевидні життєві реалії.

60. Ми необачливо говоримо, що проповіді та YouTube ролики з видовищними театралізованими виставами від Міністерства юстиції – ось начебто той скарб.

61. Проте скарбом є справжня пенітенціарна наука, обумовлена життям, скерована практикою та підтверджена історією.

62. Адже дійсно проголошено, що Міністерство юстиції повинно формувати справжню кримінально-виконавчу політику у цій країні.

63. Проте сьогодні, на жаль, справжня пенітенціарна наука піддаються забуттю, адже, як не дивно, справжня пенітенціарна наука очевидно не відповідає корисливим та навіть хижим інтересам керівників.

64. Невипадково порожні декларації та міфи від Міністерства юстиції відносяться та тиражуються, адже для наївних та необізнаних мирян ці декларації та міфи останніх по суті роблять першими за формою.

65. Сутність справжньої пенітенціарної науки полягає у тому, щоб утримувати людей від спокус впадати в залежність від декларацій та міфів.

66. Міністерські декларації та міфи щодо пенітенціарної реформи – це сітки, які нині створюють штучні перешкоди для справжньої пенітенціарної науки.

67. Міністерські декларації та міфи щодо пенітенціарної реформи, як проповідують проповідники такої «реформи», мають «найвищу благодать» лише тому, що приносять прибуток.

68. У дійсності міністерські декларації та міфи щодо пенітенціарної реформи найменшою мірою можуть бути порівняні з науковим доробком та реаліями природних законів, що рухають пенітенціарну систему.

69. Керівникам пенітенціарних установ ставиться в обов'язок зустрічати міністерських комісарів з усіляким благоговінням, навіть якщо ці комісари відвідують пенітенціарні установи вночі і без попередження, помпезно проголошуючи такі набіги «інспекціями».

70. Проте ще більше керівникам пенітенціарних установ ставиться в обов'язок дивитися в усі очі, слухати, аж рота роззявивши, щоб замість міністерських міфів та декларацій вони не сповідували власні думки.

71. Хто говорить проти «істини» міністерських декларацій – той одразу стає відступником віри в пенітенціарну «реформу».

72. Але хто дійсно стоїть на сторожі проти розгнужаної і нахабною мови проповідника – так буде той благословенний.

73. Як справедливо Міністр та його єпископи погрожують відлученням тих, хто на шкоду їх торгівлі замишляє усілякі, як на їх думку, «виверти».

74. Так набагато страшніше вони погрожують відлученням тих, хто завдає шкоди їх «святій благодаті» та «істині».

75. Проте повірити у щирість та безкорисність цієї «пенітенціарної релігії» означає відступити від життєвої ситуації та закрити очі на надбання світової кримінології та пенології.

76. Ми говоримо наступне: міністерські декларації, міфи та численні ролики в YouTube не можуть вирішити проблем пенітенціарної системи, особливо в умовах відсутності чіткої стратегії та фінансування.

77. Стверджувати, що пенітенціарна реформа була добре підготовленою, а відповідне рішення про ліквідацію пенітенціарної служби – виваженим, є нічим іншим як запереченням реальності.

78. Ми заперечуємо тезу, що ця пенітенціарна реформа дарувала благо вітчизняній пенітенціарній системі.

79. Стверджувати, що пишно продемонстрована міністерська РРТ-презентація може бути стратегією реформування означає нівелювання самої ідеї пенітенціарної реформи.

80. Єпископи та священники такої «пенітенціарної релігії» відповідатимуть за це.

81. Це зухвале нав'язування міністерської «пенітенціарної реформи» призводить до того, що віра в дійсну пенітенціарну реформу стає більш слабкою.

82. Наприклад, чому Міністр та його єпископи, проповідуючи свою пенітенціарну релігію, вже декілька років не можуть надати свідчень правдивості такої релігії та символів покращення.

83. Чому, не зважаючи на декларації про суттєве збільшення заробітної плати для працівників пенітенціарної система, заробітна плата фактично залишається такою, кою вона була і до реформи.

84. Або: У чому полягає благодать розбудови нових слідчих ізоляторів саме за схемою, яку проповідує міністерські єпископи?

85. Або: Чому реформа пробації здійснюється так, як це вже було в Європі сто років тому?

86. Або: Чому керівництво Міністерства юстиції, яке нині є багатшим, ніж Крез, зводить цей храм пенітенціарної реформи не на свої гроші, але на гроші рядових працівників пенітенціарної системи. Адже якщо б Крез проглянув би електронні декларації міністерських єпископів, то його золоті копальні обернулися б на пил?

87. Або: Чому міністерські єпископи прощають або відпускають тим, хто за не має права на повне прощення і відпущення ані за законом, ані за совістю?

88. Або: Що могло б надати пенітенціарній реформі більшого блага, якби заступник Міністра юстиції відвідував колонії не раз на рік і не так помпезно у супроводі журналістів, але постійно, наділяючи усіх віруючих в пенітенціарну реформу своїм прощенням та опущенням гріхів?

89. Якщо Міністр юстиції та його єпископи дійсно прагнуть посіяти насіння віри у пенітенціарну реформу, чому ж вони так вперто заперечують досвід світової кримінології та пенології?

90. Придушувати силою ці вельми питливі доводи мирян і не дозволяти їм вільно дискутувати проблематику пенітенціарної реформи – це означає виставляти Міністра юстиції на осміяння ворогам і робити нещасними працівників пенітенціарної системи та засуджених.

91. Отже, якщо пенітенціарна реформа сповідується так, як це робить Міністерство юстиції, всі ці доводи легко знищуються, більш того – вони просто не існують.

92. Тому нехай розсіються усі лжепророки від пенітенціарної релігії, які сповідують мир для пенітенціарної системи, – а миру немає!

93. Усі лжепророки від пенітенціарної релігії начебто несуть задеклароване ними благо, а блага – немає.

94. Належить надавати особисті приклади для працівників пенітенціарної системи, що вони за покликом душі слідували реформаторському курсу, а таких прикладів – немає.

95. Уповаймо, що у пенітенціарній системі запанує мир та стабільність, поєднані з дійсними, практичними, життєвими та щирими реформаторськими кроками.